

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

03187, м. Київ, проспект Академіка Глушкова, 40, корп. 6

тел. 044-526-01-58

e-mail: alexvolk@ukr.net

09.07.2021 р. № 07/1

**Міністру освіти і науки України
Сергію ШКАРЛЕТУ**

Шановний Сергію Миколайовичу!

Рада молодих вчених НАН України висловлює свою щирю вдячність фахівцям Вашого Міністерства і Вам особисто за участь та сприяння у прийнятті Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання окремих питань присудження наукових ступенів та ліцензування освітньої діяльності» від 30 березня 2021 року (далі – Закон № 1369-IX), яким було продовжено дію пп. 7 п. 2 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про вищу освіту», де передбачається можливість захисту дисертацій та присудження наукових ступенів особам, підготовка яких була розпочата до 1 вересня 2016 року. На необхідності врегулювання цього питання наша Рада наголошувала у своїх листах від 26 січня 2021 р. та від 30 січня 2021 р. № 01/4. Варто відзначити й наступне оперативне прийняття Вашим Міністерством Наказу № 462 від 23 квітня 2021 р., яким було продовжено повноваження всіх постійнодіючих спеціалізованих вчених рад терміном до 1 жовтня 2021 р. Вжиті заходи дали змогу на деякий час відновити повноцінний атестаційний процес і зняти соціальну напругу.

Разом з тим продовжений строк поступово спливає, а у відповідній сфері і досі не досягнуто достатньої правової визначеності. Крім того, на це накладається трагічна і непередбачувана санітарно-епідемічна ситуація в нашій державі. Вже 10 серпня цього року Міністерством планується припинити прийняття оголошень про захисти дисертацій, і про те, що має бути після цього, наразі немає ніякої інформації. Стислість строків та майбутня невизначеність уже не вперше спричиняють невиправданий ажіотаж та прогресивне зростання кількості захистів, а це, зі свого боку, неминуче негативно позначається на якості підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації.

Наявний безлад у законодавстві є наслідком накопичення системних проблем у процесі багаторічного реформування науково-освітньої сфери. Прийняттям Закону № 1369-IX було остаточно легалізовано можливість співіснування низки паралельних систем регулювання присудження наукових ступенів. Так, передбачається, що науковий ступінь доктора філософії здобувається на третьому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра, тоді як норми про присудження наукового ступеня доктора наук вилучено із Закону України «Про вищу освіту» і закріплено в Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність». Поруч з цим у пп. 7 п. 2 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про вищу освіту» говориться, що підготовка кандидатів та докторів наук, розпочата до 1 вересня 2016 року, здійснюється закладами вищої освіти та науковими установами відповідно до законодавства, що діяло до набрання чинності цим Законом. Так само на підставі відповідного законодавства здійснюється присудження наукових ступенів.

Тим самим перехідним положенням передбачено, що відповідні захисти мають відбуватися у спеціалізованих вчених радах, утворених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері наукової і науково-технічної діяльності, відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність». Згідно з ч. 3 ст. 28¹ Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» присудження наукового ступеня доктора наук здійснюється утвореною відповідно до законодавства

спеціалізованою вченою радою. Відповідно до п. 21 ч. 1 ст. 42 цього ж Закону центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері наукової і науково-технічної діяльності розробляє та затверджує положення про спеціалізовану вчену раду з присудження наукового ступеня доктора наук, утворює відповідні спеціалізовані вчені ради та контролює їхню діяльність.

З комплексного тлумачення наведених положень законодавства можна зробити висновок, що захисти дисертацій здобувачів ступеня кандидата або доктора наук, підготовка яких розпочата до 1 вересня 2016 року, має відбуватись у спеціалізованих вчених радах з присудження наукового ступеня доктора наук. При цьому навіть у разі затвердження Урядом нового порядку присудження наукового ступеня доктора наук, а також затвердження МОН положення про спеціалізовану вчену раду з присудження наукового ступеня доктора наук, відповідні ради при проведенні захистів докторів і кандидатів наук за «старою системою» матимуть частково керуватись Порядком присудження наукових ступенів, що затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 та Положенням про спеціалізовану вчену раду, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 14.09.2011 № 1059, які таким чином зберігатимуть свою чинність, оскільки саме це законодавство діяло на момент прийняття Закону України «Про вищу освіту».

При цьому наразі не затверджено жоден із передбачених Законом № 1369-ІХ нормативних документів щодо присудження наукового ступеня доктора наук і за цих умов є всі підстави застосовувати старий Порядок і Положення не лише для захистів здобувачів, підготовка яких розпочалася до 1 вересня 2016 року, а й для захистів здобувачів наукового ступеня доктора наук, підготовка яких розпочалася після зазначеної дати, оскільки і зараз згідно з відповідним законодавством відбувалися і продовжують відбуватися всі докторські захисти, незалежно від строків початку підготовки. Таким чином, буде цілком законним вже зараз провадити повноцінну перереєстрацію існуючих та відкриття нових постійнодіючих спеціалізованих вчених рад на новий трирічний строк з розподілом їх компетенції згідно з існуючим Переліком наукових спеціальностей,

що затверджений Наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 14.09.2011 № 1057.

Всі чинні норми мають діяти рівно до того часу, поки їх не буде замінено новими. Варто, зрештою, відмовитись від штучного форсування процесу розроблення нових нормативних документів під загрозою настання повного правового вакууму після тієї чи іншої дати. Недолугість цього підходу у сфері присудження наукових ступенів була вже неодноразово продемонстрована, починаючи ще з 2014 року. Юридична визначеність, стабільність, прозорість і передбачуваність атестаційного процесу не мають приноситься в жертву чийсь реформаторським амбіціям, підкріпленим лише зневагою до всього старого. Йдеться про розвиток науки в нашій державі та про долі людей, які присвячують себе цій праці.

Утім, незалежно від бачення відповідних питань Вашим Міністерством, враховуючи очевидну необхідність розв'язання окреслених проблем хоч в якомусь вигляді, пропонуємо якнайшвидше вирішити питання про продовження повноважень існуючих постійнодіючих спецрад ще принаймні до 31 грудня 2022 року. Водночас вже потребує врегулювання також застосування п. 4.1. чинного Положення про спеціалізовану вчену раду, яким передбачено, що спецрада проводить не більш як 12 засідань на рік. З огляду на невизначену ситуацію, багато спецрад вже зараз вичерпали свій ліміт через проведення засідань, на значній частині яких, при цьому, не відбувалося захистів дисертацій. Пропонуємо до завершення цього календарного року як виняток надати спецрадам можливість вийти за межі відповідного ліміту, за умови дотримання обмеження в максимум 24 захисти на рік, з яких лише 12 можуть бути докторськими захистами.

Щиро сподіваємось на розуміння та підтримку наших ініціатив.

Текст підготували заступники голови Ради к.ю.н. О. О. Малишев та д.н. з держ.упр., с.д. В. О. Ковач.

Схвалено Радою молодих вчених НАН України 8 липня 2021 року (Протокол № 11/2021)

З повагою,

Голова Ради

Олександр ВОЛКОВ